

ชื่อเรื่อง	การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี
ผู้วิจัย	เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์
สถานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.เสวียน เปรมประสิทธิ์
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์พรณยุพา นพวัถ รองศาสตราจารย์ ดร.วาริรัตน์ แก้วอุไร
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. สาขาวิชาพัฒนสังคม, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2551
คำสำคัญ	รูปแบบ การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

บทคัดย่อ

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาชุมชนลุ่มน้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท พื้นที่ หลักการ กระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำมาสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาบริบทพื้นที่ หลักการ กระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อศึกษาพัฒนาการของพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ และศึกษาผลจากพัฒนาการของพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทำการประเมินความเหมาะสมและความคุ้มค่าของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และหาแนวทางในการสร้างความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่มและการร่วมอภิปรายกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ หลักการ กระบวนการ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าด้านปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจุดเริ่มต้นจากการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรง มาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยการมองเห็นปัญหา ร่วมกันแล้วสร้างความตระหนักร่วมกัน นำไปสู่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมกันติดตาม ประเมินผลเพื่อแก้ปัญหา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการลุ่มน้ำท่าจีน มุ่งเน้นการให้

ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพคน เน้นการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีความตระหนักในการเปลี่ยนชุมชนให้เหมือนบ้าน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนทุกวัย โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนในระยะยาวอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย หลักการของการมีส่วนร่วมที่เน้นชุมชนเป็นหัวใจหลัก พัฒนาบุคลากรหลักของชุมชนให้มีความตระหนักในปัญหา มีจิตสาธารณะและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน วัตถุประสงค์ กระบวนการ กลไกการเรียนรู้ และผลลัพธ์ โดยมีกระบวนการการมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การร่วมระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมดำเนินงาน 4) การร่วมติดตามประเมินผล 5) การร่วมรับผลประโยชน์ โดยประยุกต์ใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกลไกในการเรียนรู้ ได้แก่ การสร้างทีมงานที่เป็นบุคลากรหลักของชุมชน การสร้างความตระหนักให้ชุมชน การให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วม การถ่ายทอดให้ผู้ปกครองและชุมชนและการสนับสนุนจากองค์กร/หน่วยงาน ผลการพิจารณา ความเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุม ความเป็นประโยชน์/การนำไปใช้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ พบว่า ช่วยพัฒนาให้ชุมชนมีพัฒนาการของพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแต่ก็มีประเด็นการปรับปรุง ให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกคนและทุกฝ่ายอย่างแท้จริง

3. ผลการใช้และประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบฯ ชุมชนมีพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับปานกลาง หลังการใช้รูปแบบฯ ชุมชนมีพฤติกรรมและความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับมาก ผลการประเมิน พบว่ามีความเหมาะสมทั้งในด้านหลักการ แนวคิด กระบวนการ มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพื่อการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ แก้ปัญหา รับผลประโยชน์และร่วมตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยคำนึงถึงการประยุกต์ใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือการมีจิตสำนึกสาธารณะ กลไกการเรียนรู้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายจึงจะประสบผลสำเร็จ

Title THE DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY PARTICIPATION
MODEL ON WATER RESOURCE MANAGEMENT: A CASE STUDY
OF THE COMMUNITY OF SAKAEKRANG BASIN, UTHAITHANI
PROVINCE.

Author Chaowarit Jongkatkorn

Advisor Associate Professor Savien Pramprasit, Ph.D.

Co-Advisor Associate Professor Panyupu Noparak
Associate Professor Wareerat Kaewurai, Ph.D.

Academic Paper Thesis Ph.D. in Social Development, Naresuan University, 2008.

Keywords Model, Community participation, Water resource management

ABSTRACT

This study was a research and development aimed at developing model of community participation on water resource management : A case study of the Sakaekrang basin community, Uthaithani province. The three main scopes of objectives were 1) to study area context, principles, process and factors that influence community participation on water resource management 2) to develop community participation on water resource management model and 3) to try out and evaluate the developed model. The research methodology consisted of three phases in research and development. Firstly, intensive study on community participation on water resource management both national and international literatures as well as the best practices community participation on water resource management in Thailand. Secondly, intensive study on the Sakaekrang basin community targeting Uthaithani municipality covered all community aspects, clarification, covering, and usefulness /application, and try out with the alternate of Sakaekrang basin community. Thirdly, try-out the initiate model through the sampling group all 3 areas; water source, middle source, and source of stream also, and evaluation of the created model needs to be implemented.

Research Findings revealed that as follow:

1. The result of study area context, principles, process and factors that influence community participation on water resource management showed that the starting point of factors that influence community participation in water resource management started from group bonding among people who got impacted from the same problem situations have cooperated to investigate the way to solve problem with using participatory problem solving process that compose of approaches to problem solving depending on the nature of the problem and the people involved in the problem.

2. The result of developing community participation on water resource management model focusing on community role have to participation for developing community, its has 5 operation steps composed of 1) participation in brain storming 2) participation in planning 3) participation in operation 4) participation in follow up and evaluation 5) participation in benefits and operated by applying Sufficiency Economy philosophy's principle and its has activities are learning mechanism. The result about proved content validity initiate model by 5 experts on water resource management have appropriate, clarify, cover, useful/applicant between more and most level , and trying out result with the alternate of Sakaekrang basin community were not the sample group all 3 areas can develop community to improve actively community participation on water resource management behavior and awareness development, but it has some aspect about a whole everybody and every parts have actively community participation on water resource management.

3. The result of an implementation and evaluation the developed model found that before using the initiated model, its community has actively community participation on water resource management behavior and awareness in moderate level but after using the initiated model, its community has actively community participation on water resource management behavior and awareness in more level and an appropriate evaluation result showed that the public hearing among the stakeholders and water resource management experts think that it has appropriate and the community really take advantages from using this model to participation in implementation, beginning with pubic consciousness, using participation process with applying Sufficiency Economy philosophy's principle.